

43 השם - דורות הראשונים היו מוסרים נפשם על קידוש השם, אָנְן לֹא
 44 מְסַרְיֵנּוּ נַפְשֵׁינוּ אֶקְדוּשַׁת הַשֵּׁם - ואילו אנו אין אנו מוסרים נפשנו על
 45 קידוש השם, ולכך אין אנו זוכים שיעשו לנו ניסים כמו שנעשו להם.
 46 כִּי הָא - כמו המעשה דרב אדא בר אבהו חזויה ליה הוה בותית
 47 דהות לבישא ברב לקא בשוקא - שראה כותית אחת שהיתה
 48 לובשת בגד חשוב בשוק, וטעה וסבר דבת ישראל היא, וקם קרעיה
 49 מינה - קם וקרע את הבגד מעליה, אָנְלֵא מִלְתָּא דְכוּתִית הִיא -
 50 ולכסוף נתגלה הדבר שכותית היא, שַׂימוּהָ - ושמו את דמי בשתה
 51 כְּאַרְבַּע מָאָה זוּזֵי. אָמַר לֵה רב אדא בר אבהו מה שמה, אָמַר לֵה
 52 אותה כותית, מְתוּן. אָמַר לֵה רב אדא בר אבהו, מְתוּן מְתוּן אַרְבַּע
 53 מָאָה זוּזֵי שׁוּיָא - מתון ועוד מתון שזה ארבע מאות זוז, כלומר השם
 54 שלה גרם לי לשלם שתי פעמים מאתים זוז, ש'מתון' הוא לשון
 55 מאתים.
 56 הגמרא מביאה עוד מענין גדולתם של דורות הראשונים: רַב גִּידֵל
 57 הוה רגיל דהות קא אויל ויתבי אשערי דמבילה - רב גידל היה
 58 רגיל ללכת ולשבת בשער בית הטבילה, ואָמַר לֵהוּ חָבִי מְכִילוּ וְחָבִי
 59 מְכִילוּ - והיה מורה לנשים ואומר להם כך תטבלו וכך תטבלו. אָמַר
 60 לֵה רַבֵּנָן - אמרו לו החכמים, לֹא קָא מְסַתְפֵי מִד מִיצַר הַרַע - וכי
 61 אין כבודו ירא מיצר הרע, אָמַר לֵהוּ רב גידל, דְמִיָּין בְּאַפְסֵי כִי קָאָרְי
 62 חוירי - דומות הן בעיני כאוהים לבנים, שאיני נכשל בהן בהרהור.
 63 רַבִּי יוֹחָנָן הוה רגיל דהות קא אויל ויתבי אשערי דמבילה - רבי
 64 יוחנן היה רגיל ללכת ולשבת בשער בית הטבילה, אָמַר, כִּי סָלְקֵן
 65 בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְאִתְיִין מְסַבְּלֵה מְסַתְפֵין בִּי - כשעולות בנות ישראל
 66 ובאות מן הטבילה, יסתכלו בי, וְנָהוּ לֵהוּ יוֹרְעָא דְשַׁפְיָרִי פְּנוּתִי -
 67 ויהיה זרעם נאה כמותי. אָמַר לֵה רַבֵּנָן - אמרו לו החכמים, לֹא קָא
 68 מְסַתְפֵי מִד מְעִינָא בִישָׂא - וכי אין כבודו מפחד מעין הרע. אָמַר לֵהוּ
 69 רַבִּי יוֹחָנָן, אָנָּא מוֹרְעָא דְיוֹסֵף קָא אֲתִינָא - אני מרעו של יוסף, דְלֹא
 70 שְׁלֵטָא בִיה עֵינָא בִישָׂא - שאין עין הרע שולטת בהם, דְכַתִּיב
 71 בברכת יעקב ליוסף (בראשית מט כב), 'בְּן פֹּרְתֵי יוֹסֵף בֶּן פֹּרְתֵי עֵלִי עֵין'
 72 - בן שחינו נטוי על העין הרואה אותה. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, אַל תְּקַרְי
 73 'עֵלִי עֵין' אֱלֹא 'עוֹלֵי עֵין', כלומר מסולקים מן העין, שאין העין
 74 שולטת בהם. רַבִּי יוֹסֵי בְרַבִּי הִנִּינָא אָמַר מְהַבָּא - מכאן יש ללמוד
 75 שאין העין שולטת בורעו של יוסף, שנאמר בברכת יעקב לבני יוסף
 76 (שם מח טז) 'וְיִרְדּוּ לְרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ, מֵה דַּיִם שְׂפִימָ, מִים מְכַסִּין
 77 עֲלֵיהֶם וְאִין עֵין הַרַע שׁוֹלְטָת בְּהֶם, אִף יוֹרְעוּ שֵׁל יוֹסֵף אִין עֵין הַרַע
 78 שׁוֹלְטָת בְּהֶם. וְאִיבְעִית אִימָא - ואם תרצה תאמר מכאן, עֵין שְׁלֵא
 79 רְצָתָה לְזוּן מִפּה שְׂאִינוּ שְׁלוּ, שלא רצה יוסף ליהנות מאשת פוטיפר
 80 אדוניו, אִין עֵין הַרַע שׁוֹלְטָת בּוּ.

משנה

81 המשנה ממשיכה לבאר שיש עוד הפטורים מקריאת שמע: נְשִׁים
 82 וְעֶבְרִים כְּנַעֲנִים וְקַטְנִים, פְּטוּרִין מְקַרְיַת שְׁמַע
 83

1 אָבֵל מְטַמָּא הוּא לְמַת מְצוּה, הרי שכבוד המת שהוא כבוד הבריות
 2 דוחה דבר תורה. וקשה, אָמַר - מדוע נטמא הוא למת מצוה מפני
 3 כבוד הבריות, ודוחה דבר תורה, לִימָא - נאמר, 'אִין חֲכָמָה וְאִין
 4 תְּבוּנָה וְאִין עֲצָה לְגַנְד ה', וידחו מצוות אלו את כבוד הבריות, כמו
 5 שאמרנו לענין המוצא כלאים בבגדו.
 6 מתרצת הגמרא: שְׂאִנֵי הָתָם - שונה הדבר שם בברייתא, שכבוד
 7 הבריות דוחה מצוות פסח ומילה, משום דְכַתִּיב 'וְלֹאֲחֹתוֹ, ללמדנו
 8 שכבוד המת מחייבו להיטמא.
 9 שואלת הגמרא: וְלִיגְמַר מִינָה - ונלמד מ'ולאחותו' שכבוד הבריות
 10 דוחה איסורים, ולא יהא צריך לפשוט את בגדו בשוק. משיבה
 11 הגמרא: שָׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה שְׂאִנֵי - שונה הדבר כשאינו עוקר דבר
 12 תורה במעשה ידים, אלא יושב במקומו ודבר תורה נעקר מאליו,
 13 מהעוקר דבר תורה בידים. ומ'ולאחותו' ללמדנו שכבוד הבריות דוחה
 14 מלקיים מצוות כמו פסח ומילה שביטולם נעשה ב'שב ואל תעשה/
 15 אבל אין ללמוד מזה ללובש כלאים שעוקר בכך דבר תורה בידים,
 16 שידחה האיסור מפני כבוד הבריות.
 17 הגמרא מביאה שבדורות הראשונים היו מעולים יותר משום שמסרו
 18 נפשם על קידוש השם: אָמַר לֵה רַב פַּפָּא לְאַבְי, מֵאֵי שְׂנָא
 19 לְרֵאשׁוּנִים דְּאַתְרַחִישׁ לֵהוּ נִיפָא - כמה שונים הדורות הראשונים
 20 שהתרחשו להם ניסים, וּמֵאֵי שְׂנָא אָנְן דְלֹא מְתַרְחִישׁ לָן נִיפָא - ומה
 21 שונים אנתנו שלא מתרחשים לנו ניסים. אֵי מְשׁוּם תְּנׁוּי - אם משום
 22 שהיו הראשונים גדולים בלימודם, הרי בְּשֵׁנֵי דְרַב יְהוּדָה בּוּלֵי תְּנׁוּי
 23 בְּנִזְקִין הָוה - בשנותיו של רב יהודה כל לימודם היה בסדר נזיקין
 24 ובבא קמא בבא מציעא ובבא בתרא, ולא היו בקיאים בכל הגמרא
 25 של ארבע סדרים, וְאָנְן קָא מְתַנִּין שִׁיתָא סְרָרִי - ואילו אנו שונים
 26 את כל הששה סדרים. ועוד, שהרי כִּי הוֹת מְטִי רַב יְהוּדָה בְּעוֹקְצִין
 27 - כשהיה רב יהודה מגיע ללמוד דיני עוקצין, והיה שונה 'הַאֲשָׁה
 28 שְׂבוּבָשֶׁת יִרְק בְּקַרְדְּהָ, וְאָמַרִי לָהּ - ויש אומרים שהגיע למשנה זו
 29 (עוקצין פ"ב מ"א), 'וְיָתִים שְׂכַבְשֵׁן בְּטַרְפִּיהֶן [-עם העלין שלהן] סְהוּרִים,
 30 אָמַר - היה אומר, כשלא ידע מה הטעם שהם טהורים, הָיוּת דְרַב
 31 וְשְׂמוּאֵל קָא תוּינָא הָמָא - אני רואה כאן סוגיות חמורות כסוגיות
 32 שהיו עוסקים בהם רב ושמואל, כלומר, טעם משניות אלו קשה עלי
 33 ככל המשניות שהיו רב ושמואל רבותי מתקשים בהם בכל הגמרא,
 34 וְאָנְן קָא מְתַנִּין בְּעוֹקְצִין תְּלִיסַר מְתִיבָתָא - ואילו אנו שונים מסכת
 35 עוקצין בשלש עשרה פנים ובקיאים בה היטב, ואם כן עדיפים אנו
 36 בלימוד מהדורות הראשונים. וְאִילוּ רַב יְהוּדָה כִּי הוֹת שְׁלִיף חַד
 37 מְסַאָגִיה - ואף על פי כן כשהיה רב יהודה חולץ נעל אחת משום
 38 עיניו, אָתִי מְטָרָא - מיד היו יורדים גשמים קודם שהספיק לחלוץ את
 39 הנעל האחרת, וְאָנְן קָא מְצַעְרִין נַפְשֵׁין - ואנו מצערים עצמנו,
 40 וּמְצוּחָ קָא צוּחִין - וצווחים בתפילה, וְלִית דְּמַשְׁגַּח בֶּן - ואין מי
 41 שמשגיח בנו לקבל את תפילתנו.
 42 אָמַר לֵה אבִי לרב פפא, קָמַי הוּו קָא מְסַרִי נַפְשִׁיהוּ אֶקְדוּשַׁת

המשך ביאור למס' ברכות ליום ראשון עמ' א

11 חזרת עליו שלישית, ואם שלשת את הפסוק, לֹא פִירְשׁוּ לָךְ את
 12 כוונתו, שאינו מתפרש כלל על מתים ממש, אלא כפי שיבואר.
 13 רבי חייא מבאר את הפסוק: מה שנאמר 'כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים שִׁמּוֹתוֹ/
 14 'הַחַיִּים' אֵלוּ הַצְדִּיקִים שְׂכַמִּיתָן נִקְרָאוּ חַיִּים, ויודעים שמונתו'
 15 היינו שהם נותנים אל ליבם את יום המיתה, ונמנעים מלעבור עבירה.
 16 וראיה לדבר שהצדיקים נקראים חיים גם לאחר מותם, שְׂנֵאמַר
 17 (שמואל ב' כ"ג), 'וּבְנֵיהוּ בֶן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חַי רַב פְּעֻלִים מְכַבְּצָאֵל,
 18 הוּא הִכָּה אֶת שְׁנֵי אֲרִיאֵל מוֹאָב, וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת הָאָרִי בְּתוֹךְ
 19 הַבּוֹר בְּיָם הַשְּׁלֵג',

1 דְלִיָּה - הגבה את ציציתך שלא יגררו על גבי הקברים, כִּי שְׁלֵא
 2 יאמרו המתים, לְמַחַר הֵם מְתִים וְכֵאֵין אֲצִלְנוּ, וְעַכְשָׁיו מְתַרְפִּין
 3 ומבישים אותנו, בכך שהם מראים לנו שהם מקיימים מצוות ואילו
 4 אנו איננו יכולים לקיימן.
 5 אָמַר לֵה רַבִּי יוֹנָתָן לְרַבִּי חַיִּיא, וּמִי יוֹדְעֵי בּוּלֵי הָאֵי - וכי המתים
 6 יודעים כל כך ממה שנעשה בין החיים, וְהָא כְּרִיב - והרי נאמר (קהלת
 7 ט ד) 'כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים שִׁמְתוֹ וְהַמְתִּים אֵינֶם יוֹדְעִים מְאוּמָה', וכל
 8 שכן שאינם יודעים מדבר קטן כזה להתבייש בו.
 9 אָמַר לֵה רַבִּי חַיִּיא לְרַבִּי יוֹנָתָן, אִם קָרִית פְּסוּק זֶה, לֹא שְׁנִית - לא
 10 חזרת עליו פעם שניה כדי שתתבונן בו, וְאִם שְׁנִית, לֹא שְׁלֵשֶׁת - לא

1 וּמִן הַתְּפִלִּין, וְתִיבִין בְּתַפְּלָה וּבְמוֹזוֹה וּבְבִרְכַת הַמּוֹזָן.

2 נגמרא

3 שנינו במשנה שנשים פטורות מקריאת שמע. הגמרא מבררת מה
4 החידוש בהלכה זו. מקשה הגמרא: פשיטא - פשוט הדבר שנשים
5 פטורות מקריאת שמע, שהרי מצות עשה שהוזמן נרמא הוא -
6 שהזמן גורם למצוה שתבוא, וכל מצות עשה שהוזמן נרמא נשים
7 פטורות, ולמה הוצרכה המשנה להשמיעו. מתרצת הגמרא: מהו
8 דתיקא הואיל ואית בה מלכות שמים - שמא תאמר שמכיון שיש
9 בה קבלת עול מלכות שמים גם נשים חייבות בה, קא משמע לן -
10 משמיענו התנא שהנשים פטורות מקריאת שמע.

11 שנינו במשנה שנשים פטורות מקריאת שמע וּמִן הַתְּפִלִּין. הגמרא
12 מבררת מה החידוש בהלכה זו. מקשה הגמרא: פשיטא - פשוט
13 הדבר שנשים פטורות מן התפילין, שהרי מצות עשה שהזמן גרמא
14 היא, ולמה הוצרכה המשנה להשמיעו. מתרצת הגמרא: מהו דתיקא
15 הואיל ואתקש למוזוה - שמא תאמר שמכיון שהוקשה מצות תפילין
16 למצות מוזוה יהיו הנשים חייבות בתפילין כפי שהן חייבות במזוה,
17 קא משמע לן - משמיענו התנא שהנשים פטורות מן התפילין.

18 שנינו במשנה לגבי נשים, וְתִיבִין בְּתַפְּלָה. הגמרא מבארת מדוע הן
19 חייבות. אומרת הגמרא: וחייבות נשים בתפילה משום דרְחֵמֵי גִינְהוּ
20 - שהתפילה בקשת רחמים היא, וגם נשים זקוקות לרחמים. ומוסיפה
21 הגמרא שיש חידוש בדין זה: מהו דתיקא - שמא תאמר שהזואיל
22 וְכַרְתִּיבָהּ - [בתפילה] שאמר דוד כשרדפו אבשלום בנו (ההלים נה יח)
23 'עַרְב וּבִקְר וְצִהָרִים אֲשִׁיחַ וְאֶהְיֶה וְיִשְׁמַע קוֹלִי', כלומר אני מתפלל
24 בערב בבוקר ובצהרים, וה' שומע לתפילתי, ובטוח אני שישמע
25 לתפילתי גם עתה, ומפסוק זה לומדים [להלן לא] שצריך להתפלל
26 בשלושה זמנים ביום, כמצות עשה שהוזמן נרמא דמי - [נחשבת],
27 ונשים פטורות. קא משמע לן - משמיענו התנא שהנשים חייבות.

28 שנינו במשנה שנשים חייבות בתפילה וּבְמוֹזוֹה. הגמרא מבררת מה
29 החידוש בהלכה זו. מקשה הגמרא: פשיטא - פשוט הדבר שנשים
30 חייבות במזוה, שהרי אינה מצות עשה שהזמן גרמא, ולמה הוצרכה
31 המשנה להשמיעו. מתרצת הגמרא: מהו דתיקא הואיל ואתקש
32 לְתַלְמוּד תּוֹרָה - שמא תאמר שמכיון שהוקשה מצות מוזוה למצות
33 תלמוד תורה יהיו הנשים פטורות ממזוה כפי שהן פטורות מתלמוד
34 תורה, קמשמע לן - משמיענו התנא שהנשים חייבות במזוה,
35 שנאמר בה (דברים יא כא) 'למען ירבו ימיכם', וגם נשים זקוקות לחיים.

36 שנינו במשנה, שנשים חייבות במזוה וּבְבִרְכַת הַמּוֹזָן. הגמרא
37 מבררת מה החידוש בהלכה זו. מקשה הגמרא: פשיטא - פשוט
38 הדבר שנשים חייבות בברכת המזון, שהרי אינה מצות עשה שהזמן
39 גרמא, ולמה הוצרכה המשנה להשמיעו. מתרצת הגמרא: מהו
40 דתיקא - שמא תאמר שהזואיל וְכַרְתִּיבָהּ בענין חטא המתלוננים (שמות
41 ה טו ה) 'כִּתְתֵּהּ ה' לָכֶם בְּעַרְב פֶּשַׁר לְאֹכֵל וְלָחֶם בְּכַף לִשְׂבַע', כמצות
42 עשה שהוזמן נרמא דמי - [נחשבת], ונשים פטורות, קא משמע לן -
43 משמיענו התנא שחייבות בברכת המזון.

44 הגמרא מבררת מדוע נשים חייבות בקידוש אף שהיא מצות עשה
45 שהזמן גרמא: אַמַּר רַב אֲדָא בַר אֲבָהָה, נְשִׁים חֵיבֹת בְּקִדּוּשׁ הַיּוֹם
46 שבכניסת השבת דְּבַר תּוֹרָה. מקשה הגמרא: אַמַּאי - מדוע הן
47 חייבות, הרי מצות עשה שהוזמן נרמא הוא, וכל מצות עשה שהוזמן
48 נרמא נשים פטורות.

49 מתרצת הגמרא: אַמַּר אַבְיִי, אַכֵּן מְדַאֲרֵיתָא הֵן פְּטוּרוֹת כִּיּוֹן שְׂהִיא
50 מצות עשה שהזמן גרמא, אבל מכל מקום חייבות הן בקידוש היום
51 מְדַרְבְּנֵן. דוחה הגמרא: אַמַּר לִיה רַבָּא, וְהָא - [והרי] 'דְּבַר תּוֹרָה'
52 קאמר רב אדא. ועוד, אם אתה אומר שחייבו רבנן את הנשים
53 בקידוש היום אף שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, אם כן בכל מצות
54 עשה שהזמן גרמא נְחִיבִינְהוּ - [את הנשים] מְדַרְבְּנֵן.

55 הגמרא חוזרת בה, ומבארת את דברי רב אדא בר אבהו באופן אחר:
56 אַלְא אַמַּר רַבָּא, אַמַּר קְרָא בדברות ראשונות (שמות כ ח), 'זְכוּר אֶת

57 יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, וּבְדַבְרֹת אַחֲרוֹנוֹת (דברים ה יב), 'שְׁמוּד אֶת יוֹם
58 הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, הוֹקְשָׁה מִצְוַת הַשְּׁמִירָה לְמִצְוַת הַזְּכוּרָה, לְלַמֵּד שֶׁכֵּל
59 מִי שֵׁשֶׁנּוּ בְּשִׁמְרָה, כְּלוּמַר שְׂהוּא בְּכֻלָּ הַצִּיּוּי שֶׁל 'לֹא תַעֲשֶׂה כֹל
60 מִלְאכָה' (שם ה ג), 'שִׁנּוּ בְּזִכְרָה - הִרִי הוּא גַם בְּכֻלָּ הַצִּיּוּי שֶׁל 'זְכוּר
61 אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, דְּהִינּוּ בְּמִצְוַת קִדּוּשׁ, וְהִנּוּ נְשִׂי - וְנָשִׂים אֵלּוּ,
62 הַזְּאִיל וְאִיתְנָהוּ בְּשִׁמְרָה - כִּיּוֹן שְׂהֵן חֵיבֹת בְּשִׁמְרָה, שְׁנַשִּׁים
63 חֵיבֹת בְּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה אִף שְׂהוּזֵן גְּרַמָּא (קידושין כט), אִיתְנָהוּ
64 בְּזִכְרָה - חֵיבֹת גַּם בְּזִכְרָה (בקידוש).

65 הגמרא דנה אם חיוב נשים בברכת המזון הוא מן התורה או מדרבנן.
66 אַמַּר לִיה רַבִּינָא לְרַבָּא, נְשִׁים חֵיבֹת בְּבִרְכַת הַמּוֹזָן מְדַאֲרֵיתָא אִי
67 מְדַרְבְּנֵן, מְבִרְרַת הַגְּמָרָא: לְמַאי נִפְקָא מִינָהּ אִם הֵן חֵיבֹת
68 מְדַאֲרֵיתָא או מדרבנן כיון שעל כל פנים חייבות לברך. משיבה
69 הגמרא: נפקא מינה אם יכולות לאפוקי - [להוציא] רבנים [אנשים] ידי
70 חובתן, אִי אַמַּרְתָּ (בשלא) שנשים חייבות בברכת המזון
71 מְדַאֲרֵיתָא, יכולות הן להוציא אנשים ידי חובתן, משום דאתי
72 דְאֲדֹרֵיתָא וּמְפִיק דְאֲדֹרֵיתָא - באה אשה שחיובה מדאורייתא
73 ומוציאה אנשים שחיובם מדאורייתא, (אלא אי) [ואי] אַמַּרְתָּ
74 שנשים חייבות בברכת המזון מְדַרְבְּנֵן, הִי - הרי הן כמי שאינו
75 מְחֻיֵיב בְּדְבַר כִּיּוֹן שְׂמֵן הַתּוֹרָה הֵן פְּטוּרוֹת, וְכֹל מִי שְׂאִינוּ מְחֻיֵיב
76 בְּדְבַר אִינוּ מוֹצִיא אֶת הַרְבִּים יְדֵי חוֹבָתָן, ואינן יכולות להוציא את
77 האנשים המחווייבים בברכת המזון מדאורייתא. ולענין זה יש
78 להסתפק מאי - מהו חיובם של הנשים בברכת המזון.

79 השיב רבא לרבניא: תא שמע לפשוט את הספק, שנינו ברייתא,
80 בְּאֵמַת אַמְרוּ, בֵּן קֶטַן מְבַרְךְ בְּרַכַת הַמּוֹזָן לְאֲבִיו הוֹצִיאָו יְדֵי חוֹבָתוֹ
81 [מדין שומע ענוהו] אם אין אביו יודע לברך, וְעַבְד מְבַרְךְ לְרַבּוֹ אִם
82 אין רבו יודע לברך, וְאִשָּׁה מְבַרְכַת לְבַעְלָהּ אִם אִין בַּעְלָהּ יוֹדַע לְבַרְךְ,
83 אַכֵּל אַמְרוּ חֲכָמִים, תְּבֵא מֵאֵרָה - [קללה] לְאֵרֶם שְׂאִשְׁתּוֹ וּבְנָיו
84 מְבַרְכֵין לוֹ, שודיא הוא מחמת שלא למד. אִי אַמַּרְתָּ בְּשִׁלְמָא - מובן
85 הדבר אם תאמר שנשים חייבות בברכת המזון מְדַאֲרֵיתָא, שלכך
86 האשה מוציאה את בעלה, דאתי דְאֲדֹרֵיתָא וּמְפִיק דְאֲדֹרֵיתָא, שלכך
87 שבאה האשה שחיובה מדאורייתא ומוציאה את בעלה שחיובו
88 מדאורייתא. אַלְא אִי אַמַּרְתָּ שנשים חייבות בברכת המזון מְדַרְבְּנֵן,
89 אתי דְרַבְּנֵן וּמְפִיק דְאֲדֹרֵיתָא - האם האשה שחיובה מדרבנן יכולה
90 להוציא את בעלה שחיובו מדאורייתא.

91 דוחה רבינא: וְלִטְעֵמֵיהּ - וכי לדברך שאשה מחוייבת בברכת המזון
92 מדאורייתא לא תקשה הברייתא, והלא מלבד ההלכה שאשה
93 מוציאה את בעלה, שנינו שגם הבן מוציא את אביו, וכיצד הפרש
94 הלכה זו, וכי קָטָן פֶּר חֵיבָא הוּא - האם קטן מחוייב בברכת המזון
95 מדאורייתא, ודאי שלא, וכיון שאינו מחוייב מדאורייתא, איך יכול
96 הוא להוציא את אביו ידי חובתו. אַלְא עַל כְּרַחֵךְ צִרִיךְ לומר דְהִקָּא
97 בְּמַאי עָסְקִינָן - כאן ברייתא, במה מדובר, בְּגוֹזֵן שְׂאֵכֵל אֲבִיו פֶּת
98 שאין בו אלא שיעורא דריבנן - שיעור המחייב בברכת המזון רק
99 מדרבנן, דאתי דְרַבְּנֵן וּמְפִיק דְרַבְּנֵן - שבא הקטן שחיובו מדרבנן
100 ומוציא את אביו שחיובו מדרבנן. וכן יש לפרש מה ששנינו שהאשה
101 מוציאה את בעלה ידי חובתו, שמדובר באופן שאכל שיעור החייב
102 בברכת המזון מדרבנן, ואין להוכיח מברייתא זו שנשים חייבות
103 בברכת המזון מדאורייתא.

104 הגמרא מביאה דרשה בענין שיעור ברכת המזון מדרבנן: דְרִשׁ רַב
105 עִירְיָא, וּמִנֵּין אַמַּר לָהּ מְשִׁמִּיה דְרַבִּי אַמִּי - לפעמים אמר דרשה זו
106 משמו של רבי אמי, וּמִנֵּין אַמַּר לָהּ מְשִׁמִּיה דְרַבִּי אַמִּי - ולפעמים
107 אמרה משמו של רבי אסי, אַמְרוּ מְלַאכֵי הַשְּׂרָת לִפְנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרִיךְ
108 הוּא, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, כְּתוּב בַּתּוֹרָתְךָ (דברים י) 'אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנָיִם
109 וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד', וְהִלָּא אַתָּה נוֹשֵׂא פָנָיִם לִישְׂרָאֵל, דְּכַתִּיב (במדבר ו
110 כב) 'יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ'. אַמַּר לָהּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִלְאכֵי הַשְּׂרָת,
111 וְכִי לֹא אִשָּׂא פָנָיִם לִישְׂרָאֵל, שְׂכַתְכֵתִי לָהֶם בַּתּוֹרָה (דברים ח ט)
112 'וְאִכְלֵת וּשְׂבַעְתָּ וּבְרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ', שִׁבְרַכּוּ בְּרַכַת הַמּוֹזָן
113 כְּשֹׂאכְלִים שִׁיעוֹר שְׁבִיעִיה, וְהֵם מְדַרְבְּקִים [על] עֲצֵמָם וּמְבַרְכִים גַּם
114 כְּשֹׂאכְלִים רַק עַד פְּוֵת וְעַד בְּפִיָּה.

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובכ' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר כמעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לַיְלָב בְּסוֹד יִשְׁרָיִם וְעַדְהָ: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים
לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָה־הָרַר פָּעִלוּ וְצַדִּיקְתּוֹ עֲמִידַת לְעַד: ד זָכַר עָשָׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם
יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכַּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת
גוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֵמֶת וּמִשְׁפָּט נְאֻמָּנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לְעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֵמֶת
וַיִּשָׂר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רֵאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת
יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהַלְתּוּ עֲמִידַת לְעַד:

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יִרְא אֶת־יְהוָה בְּמִצּוֹתָיו חָפֵץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאַרְצוֹ יְהִיָּה זִרְעוֹ דוֹר
יִשְׁרָיִם יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצַדִּיקְתּוֹ עֲמִידַת לְעַד: ד זָרַח בַּחֲשֶׁךְ אֹר לַיִשְׁרָיִם חֲנוּן
וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חוֹנֵן וּמְלוֹה יִכְלֹל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו בִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמוּט לְזָכַר
עוֹלָם יְהִיָּה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נִכּוֹן לָבוֹ בַּטַּח בִּיהוָה: ח סְמוּךְ לָבוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פּוֹר | נָתַן לְאֲבִיוֹנִים צַדִּיקְתּוֹ עֲמִידַת לְעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד:
י רָשַׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שִׁנּוּ יַחַק וְנִמְסָ תְאוֹת רְשָׁעִים תֹּאכְדוּ:

המשך ביאור למס' ברכות ליום שלישי עמ' ב

משנה

1 המשנה מבארת מה דינו של בעל קרי לענין קריאת שמע וברכותיה
2 ולענין ברכת המזון מתקנת עזרא ואילך שבעל קרי לא יעסוק בתורה
3 (ובתפילה) עד שיטבול: בעל קרי מְהַרְהַר קריאת שמע בלבו כשמגיע
4 זמן קריאתה, שהיובה מדאורייתא, וְאֵינּוּ מְבַרְךְ ברכות קריאת שמע,
5 לֹא לְפָנֶיהָ (בשחרית: 'יוצר אור' ו'אהבה רבה', ובערבית: 'מעריב
6 ערבים' ו'אהבת עולם') וְלֹא לְאַחֶיהָ (בשחרית: 'אמת ויציב',
7 ובערבית: 'אמת ואמונה' ו'השכיבו') אפילו בהרהור, כיון שאינם
8 מדאורייתא. וְעַל הַמְזוֹן (-על אכילת פת), מְבַרְךְ לְאַחֶירָיו בהרהור
9 ברכת המזון, כיון שהיובה מדאורייתא, וְאֵינּוּ מְבַרְךְ לְפָנֶיהָ ברכת
10 'המוציא', כיון שאינה מדאורייתא. רְבִי יְהוּדָה אומר מְבַרְךְ ברכות
11 קריאת שמע וברכות המזון בפה לְפָנֶיהֶם וְלְאַחֶירָיהֶם.

גמרא

12 שנינו במשנה, בעל קרי מזהרהר קריאת שמע בלבו. הגמרא דנה אם
13 הרהור חשוב כדיבור: אָמַר רַבִּינָא, וְזֹאת אֲמַרְתָּ תְהוֹרֵר בְּלִבְךָ דְּבַר
14 בְּפִה דְּמִי (-נחשב), וגם כל אדם יוצא ידי חובתו בהרהור, דְּאֵי סְלִקָא
15 דְּעֵתְךָ - שאם יעלה בדעתך שהרהור לֹא דְּבַר דְּמִי (-נחשב), אם
16 כן לְמָה בעל קרי מְהַרְהַר, הרי אינו מועיל כלום.
17 מַקְשָׁה הגמרא: אֵלֵא מָאִי - אלא מה אתה אומר שְׁהַרְהוֹר דְּבַר
18 דְּמִי (-נחשב), ולכך יש לו לבעל קרי להרהר קריאת שמע בלבו, אם
19 כן יוֹצֵיא קריאת שמע בְּשִׁפְתָיו, שכמו שמתירים לו הרהור כך יש
20

להתיר לו דיבור. מתרצת הגמרא: אף על פי שלענין לצאת ידי חובת
קריאת שמע הרהור כדיבור, מכל מקום אינו כדיבור לענין שיהיה
בעל קרי אסור להרהר, כְּדִאֲשַׁכְּחֵן בְּסִינֵי - כמו שמצאנו במעמד הר
סיני, שהזהירם לפרוש מאשה כדי שלא יהיו טמאים בטומאת קרי
כשיעסקו בתורה כדיבור, ועל פרישה זו סמך עזרא כשתיקן טבילה
לבעלי קרי קודם שיעסקו בתורה, ולא גזר אלא על הדיבור ולא על
הרהור אף על פי שהרהור כדיבור, ולכך מותר לבעל קרי להרהר
בקריאת שמע ויוצא ידי חובתו.
וְכֵן חֲסִדָא נחלק על רבינא ואמר, הַרְהוֹר לֹא דְּבַר דְּמִי, וכל אדם
אינו יוצא ידי חובתו בהרהור, דְּאֵי סְלִקָא דְּעֵתְךָ - שאם יעלה
בדעתך שְׁהַרְהוֹר דְּבַר דְּמִי, אם כן יוֹצֵיא קריאת שמע בְּשִׁפְתָיו,
שכמו שהותר לו הרהור כך יש להתיר לו דיבור.
מַקְשָׁה הגמרא: אֵלֵא מָאִי - אלא מה אתה אומר שְׁהַרְהוֹר לֹא
דְּבַר דְּמִי, ולכך אף שהרהור הותר לו, הדיבור לא הותר לו, אם
כן לְמָה מְהַרְהַר, הרי אינו מועיל כלום. מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי
אֱלֵעָזָר, אף על פי שהרהור אינו נחשב כדיבור ואינו יוצא ידי חובתו
במה שמהרהר בלבו, מכל מקום תיקנו שיהרהר בְּדִי שְׁלֹא יְהוּ כָּל
הַעוֹלָם עוֹסְקִין בּוֹ - בקריאת שמע, וְהוּא יוֹשֵׁב וְכַטֵּל. שואלת
הגמרא: וְנִגְדוּם בְּפִרְקָא אַחֶירָנָא - שיהרהר בפרק אחר של תורה.
משיבה הגמרא: אָמַר רַב אָדָא בְּרַ אֲבֵהָ, תיקנו שיהרהר בקריאת
שמע כדי שיהיה עסוק בְּדָבָר שְׁהַצְבִּיר עוֹסְקִין בּוֹ.